

UPPSALA
UNIVERSITET

MEDFARM 2020/192

Självvärdering

Kompletteringsutbildning för
apotekare med utländsk examen

Fastställd av Kommittén för utbildning på grundnivå och avancerad
nivå vid farmaceutiska fakulteten 2021-04-15

Table of Contents

Introduktion	3
<i>Vägen till svensk apotekarlegitimation</i>	<i>3</i>
<i>Utveckling av kompletteringsutbildningen</i>	<i>3</i>
<i>Behörighetskrav.....</i>	<i>3</i>
<i>Utbildningens upplägg.....</i>	<i>3</i>
<i>Genomförande av självvärderingen.....</i>	<i>5</i>
<i>Material som ligger till grund för självvärderingen</i>	<i>5</i>
De 11 aspekterna.....	6
1. Att utbildningen når målen i högskolelagen och högskoleförordningen och utbildningsspecifika mål 6	
2. Att undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet ...	8
3. Att undervisningen sätter studenters lärande i centrum	9
4. Att målen examineras på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt och att progression säkerställs 11	
5. Att verksamma i utbildningen har aktuell ämnesmässig och högskolepedagogisk/ ämnesdidaktisk kompetens samt att lärarkapaciteten är tillräcklig	13
6. Att internationalisering och internationella perspektiv liksom hållbarhetsperspektiv främjas ...	14
7. Att jämställdhetsperspektiv integreras i utbildningen	16
8. Att utbildningen svarar mot individers och samhällets behov av bildning och professionell kunskap och förbereder studenterna för ett framtida arbetsliv	16
9. Att studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen	18
10. Att en för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studiemiljö föreligger	19
11. Att kontinuerlig uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs	20
Appendix	21

Introduktion

Vägen till svensk apotekarlegitimation

Det finns flera vägar för apotekare med examen från land utanför EU/EES och Schweiz att erhålla svensk legitimation. De två vanligaste är via godkänt kunskapsprov eller godkänd kompletteringsutbildning. I Sverige finns idag två myndighetsuppdrag relaterat till dessa vägar:

1. Uppdrag från Socialstyrelsen: Att via ett kunskapsprov följt av praktisk tjänstgöring och en kurs i svenska författningar uppnå den kunskap och kompetens som krävs för en svensk legitimation.
2. Uppdrag från Utbildningsdepartementet: Att genomgå en kompletteringsutbildning för att komplettera tidigare apotekarutbildning och för att uppnå kunskaper motsvarande en svensk apotekarexamen.

Utveckling av kompletteringsutbildningen

Uppsala universitet fick från Utbildningsdepartementet uppdrag om planering, uppbyggnad och start av '*Kompletteringsutbildning för apotekare med utländsk examen*' under 2016. Det fanns ett stort behov av apotekare i Sverige och då farmaceutiska fakulteten hade god erfarenhet av kompletteringsutbildning från ett tidigare uppdrag av Socialstyrelsen visades intresse för uppbyggnad av en ny utbildning. Under utvecklingsfasen förankrades förslaget på kompletteringsutbildning bland annat i en referensgrupp från branschen (se *aspekt 8*, 'Farmaceutkompetens'). Kompletteringsutbildningen startade för första gången vid Uppsala universitet höstterminen 2017. Uppdraget att ge kompletteringsutbildning gavs även till Göteborgs universitet, med utökat uppdrag till Uppsala universitet som nationellt samordnande lärosäte för dessa två utbildningar.

Behörighetskrav

För att få påbörja kompletteringsutbildningen måste personen kunna styrka att denne har en avslutad, utländsk apotekarutbildning/apotekarexamen. Den sökandes apotekarexamen ska motsvara en svensk apotekarexamen, det vill säga vara minst 300 högskolepoäng, motsvarande fem år och innehållsmässigt bestå av de ämnen en svensk apotekarutbildning innehåller. Utöver detta måste den sökande uppfylla kraven om Svenska 3/Svenska som andraspråk 3 och Engelska 6. För mer detaljerad beskrivning av antagnings- och meritbedömningsprocesser, se *Appendix Bilaga 1*.

Utbildningens upplägg

Utbildningen innehåller fem kurser, omfattar 70 hp och ges som ett kurspaket under två terminer varav termin två är förlängd från 30 hp till 40 hp på grund av den sex månader långa verksamhetsförlagda utbildningen. För att se kursplaner i sin helhet, se *Appendix Länkar*.

Studieplan

Termin 1

- Kurs 1: Kompletterande farmaceutisk vetenskap 12,5 hp, 3FB024
- Kurs 2: Farmaceutisk kommunikation 2,5 hp, 3FS003
- Kurs 3: Läkemedelsterapi i Sverige 7,5 hp, 3FB026

- Kurs 4: Läkemedel i det svenska samhället 7,5 hp, 3FS004

Termin 2

- Kurs 5: Verksamhetsförlagd utbildning inklusive farmaceutiska författningar (VFU) 40 hp, 3FS005

Termin 1 består av teoretiska kurser och ges huvudsakligen på distans men med ett tiotal träffar på campus i Uppsala. Kommunikation med studenterna och förmedling av kursinformation, kursmaterial, mm, sker via en lärplattform. Från höstterminen 2020 används lärplattformen Studium (Canvas), tidigare användes Uppsala universitets Studentportalen.

I den första kursen under utbildningen, 'Kompletterande farmaceutisk vetenskap', behandlas de grundläggande ämnena farmakologi, läkemedelskemi, galenisk farmaci, farmakokinetik och toxikologi. Även om studenterna har med sig kunskaper inom dessa ämnen från sina tidigare apotekarstudier, varierar omfattningen av ämnen mellan olika utbildningar. Denna kurs syftar till att komplettera studenternas tidigare kunskaper, vilka ofta varierar, så att de uppnår en nivå i dessa ämnen motsvarande svensk apotekarexamen. Kursen ger också en möjlighet till uppdatering av tidigare kunskaper. Undervisningen sker med hjälp av inspelade föreläsningar, webbseminarier och en skriftlig inlämningsuppgift. Examinationen sker genom skriftliga tentamina i mitten och i slutet av kursen.

I kursen 'Farmaceutisk kommunikation' sätts kommunikation in i kontexten svensk hälso- och sjukvård samt vikten av kommunikation för ett patientsäkert arbete. Kommunikativa färdigheter är ett viktigt verktyg i en apotekares yrkesutövning inom svensk hälso- och sjukvård. I kursen ingår att beskriva, förklara och tillämpa de vanligaste kommunikationsteorierna som tillämpas i kundkontakten på apotek och inom hälso- och sjukvården samt att förstå hur kommunikation, beteenden och attityder påverkar läkemedelsanvändningen. Under kursen erbjuds studenter webbföreläsningar inom kursens ämnesområde. Studenterna deltar också på diskussionsseminarier, såväl campus- som distansbaserade samt rollspel via webben för att tillämpa de teorier som kursen belyser. Utöver detta ingår en inlämningsuppgift där studenten reflekterar över sina kommunikativa färdigheter och vidare utveckling kring detta. Kursen examineras med en muntlig tentamen.

Kursen 'Läkemedelsterapi i Sverige' syftar till att komplettera deltagarnas tidigare kunskaper i farmakoterapi och sjukdomslära. Kursen fokuserar på svenska terapitraditioner och tar upp vanliga sjukdomar inom primärvården och hur dessa behandlas såväl farmakologiskt som icke-farmakologiskt och utifrån en individualiserad läkemedelsbehandling. De terapiområden som ingår är bland annat hjärtkärlsjukdomar, lungsjukdomar, infektioner, psykiatriska sjukdomar samt smärta. Undervisningen är baserad på problembaserat lärande (PBL) och består av gruppundervisning (delvis handledarledd) samt diskussionsseminarier och föreläsningar huvudsakligen via webben. Kursen examineras genom en skriftlig tentamen i slutet av kursen.

I kursen 'Läkemedel i det svenska samhället' är syftet att studenterna ska få en allmän orientering om olika områden som berör läkemedel i det svenska samhället och hur det har betydelse för den svenska apotekarens yrkesutövning. I kursens innehåll ingår uppbyggnaden av hälso- och sjukvårdssystemet i Sverige och det svenska sjuklighetspanoramats. Det ingår även att definiera olika typer av produkter, såväl läkemedel som läkemedelsnära produkter, hur dessa godkänns och vilka faktorer som påverkar förskrivning och användning av läkemedel

såsom nationella och regionala riktlinjer, hälsoekonomiska aspekter, högkostnadsskydd och individuella faktorer. Kursen erbjuder inspelade föreläsningar som berör de olika områdena. Under kursens gång jobbar studenterna i grupp med olika fall där lösningsförslag sedan redovisas under obligatoriska lärarledda seminarier. Kursen examineras med en skriftlig tentamen.

Utbildningen avslutas med 'Verksamhetsförlagd utbildning (VFU) inklusive farmaceutiska författningar'. Under kursen ska studenten träna på att tillämpa sina teoretiska farmaceutiska kunskaper för att kunna verka för en rationell, ändamålsenlig och säker läkemedelsanvändning i expeditions-, informations- och rådgivningsarbetet genom farmaceutiskt arbete på öppenvårdsapotek. Studenten ska genom kundmöten i apoteksdriften ge råd och individanpassad information inom de områden som rör apotekets verksamhet såsom receptbelagda läkemedel, egenvårdsbehandling, regelverk och rutiner. Genom kursen ska studenten också skaffa sig en förståelse för och kunskap om vad arbetet inom ett legitimationsyrke innebär med ansvar, professionellt och empatiskt förhållningssätt. Större delen av kurs tiden deltar studenten i den dagliga driften på apoteket med handledning av en legitimerad apotekare/receptarie som genomgått universitetets grundutbildning för handledare till apotekarstudenter. Utöver detta erbjuds föreläsningar och seminarier under kursen som fördjupning inom kursens områden samt för att diskutera och reflektera över sina och andras erfarenheter och kunskap. Examination av kursen sker genom skriftlig tentamen kring teoretiska områden (författningar), skriftliga och muntliga reflektionsuppgifter, praktiska test som används i diagnostiskt syfte samt en övergripande bedömning av studentens praktiska färdigheter som handledaren gör utifrån kursens uppsatta kriterier.

När alla kurser i utbildningen är godkända kan ansökan om apotekarlegitimation göras hos Socialstyrelsen.

Genomförande av självvärderingen

Självvärderingen har i huvudsak genomförts av kursledare för de ingående kurserna tillsammans med den tidigare koordinatören för kompletteringsutbildningen, Shima Momeni. Viktoria Lind (kursledare för 'Kompletterande farmaceutisk vetenskap') har lett arbetet med de olika pedagogiska aspekterna i självvärderingen och i det arbetet har Ann-Marie Falk och Mariann Sondell ('Läkemedelsterapi i Sverige'), Charlotta Heijkenskjöld ('Farmaceutisk kommunikation och VFU'), Karolina Issa ('Läkemedel i det svenska samhället') och studentrepresentant Hanna Andersson deltagit. Slutskrivning av självvärderingen har genomförts av Viktoria Lind, Shima Momeni och Ingrid Nylander (tidigare prodekan med ansvar för uppbyggnad av kompletteringsutbildningen).

Material som ligger till grund för självvärderingen

Det material som ligger till grund för självvärderingen är bland annat:

- En alumnenkät som skickats ut till tidigare studenter som avslutat utbildningen. Det innefattar studenter som påbörjade utbildningen ht-17, vt-18, ht-18 och vt-19. Totalt 108 enkäter skickades ut varav 50 svar erhöles (svarsfrekvens 46%), se *Appendix Bilaga 2*.
- En arbetsgivarenkät som spridits via Sveriges apoteks förening, Läkemedelsindustriföreningen, Apoteket produktion och laboratorier samt

apotekskedjorna Lloyds apotek, Apoteksgruppen, Apoteket, Apotek Hjärtat, Kronans Apotek och Apotea. Totalt 6 svar, se *Appendix Bilaga 3*.

- Självvärdering av de i utbildningen ingående kurserna från respektive kursansvarig, se *Appendix Bilaga 4*.
- Kursplaner för de ingående kurserna, se *Appendix Länkar*.
- Nyckeltal: Antagningsstatistik, könsfördelning, genomströmning, m.m., se *Appendix Bilaga 5*.

De 11 aspekterna

Självvärderingen utgår från Uppsala universitets 'Riktlinjer för Uppsala universitets modell för utbildningsutvärdering' (UFV 2015/475), se *Appendix Länkar*. Varje utbildningsutvärdering ska täcka in nedanstående 11 aspekter.

1. att utbildningarna når målen i högskolelagen och högskoleförordningen (examensordningen) och utbildningsspecifika mål, dvs. att de faktiska studieresultaten motsvarar de förväntade studieresultaten
2. att undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet
3. att undervisningen sätter studenters/doktoranders lärande i centrum
4. att målen examineras på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt och att progression säkerställs
5. att verksamma i utbildningen har aktuell ämnesmässig och högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens samt att lärarkapaciteten är tillräcklig
6. att internationalisering och internationella perspektiv liksom hållbarhetsperspektiv främjas
7. att jämställdhetsperspektiv integreras i utbildningen
8. att utbildningen svarar mot individers och samhällets behov av bildning och professionell kunskap och förbereder studenterna för ett framtida arbetsliv
9. att studenterna/doktoranderna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen
10. att en för alla studenter/doktorander tillgänglig och ändamålsenlig studiemiljö föreligger
11. att kontinuerlig uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs

1. Att utbildningen når målen i högskolelagen och högskoleförordningen och utbildningsspecifika mål

Eftersom kompletteringsutbildningen ges som ett kurspaket och inte är ett program ledande till en examen finns inga mål likt de som gäller för apotekarexamen enligt Högskoleförordningen. Den kompletterande utbildningen utgör grund för legitimation som apotekare och det övergripande målet är att den studerande efter komplettering ska visa sådan kunskap och förmåga som krävs för behörighet som apotekare. Detta innebär uppdaterade och kompletterande kunskaper i farmaceutisk vetenskap samt kunskap om och förståelse för svensk terapitradition. Vidare ska de kunna visa de färdigheter, förmågor och förhållningssätt som krävs för att kunna utöva yrket i det svenska samhället. De specifika utbildningsmålen återfinns i kursmålen vilka är utformade så att utbildningsmålen för apotekare, samt till viss del de lokala målen för apotekarprogrammet vid Uppsala universitet, uppnås. De få mål som inte finns med är sådana som studenterna förutsätts ha med sig från sin apotekarexamen, till exempel internationellt perspektiv då det finns naturligt i denna internationellt heterogena grupp. I nedanstående stycken kommer fokus att ligga på uppfyllelse av kursmålen för de i kurspaketet ingående kurserna.

Lärarna är väl insatta i kursmålen och i enlighet med övergripande riktlinjer för kurser och program inom fakulteten utgår lärarna från dessa vid planering och examination av undervisningsmomenten. Kursansvariga lärare uppfattar även att kursmålen är tydliga för studenterna genom både kursplan och de målbeskrivningar som finns för de ingående kurserna. Dessa dokument finns tillgängliga för studenterna via kursens lärplattform. I målbeskrivningar och betygskriterier framgår det mer detaljerat vad som krävs för att bli godkänd på de olika kursmålen. Det är dock osäkert om alla studenter själva tar del av alla dessa dokument men utifrån resultaten vid examinationen förefaller det som att studenterna är väl insatta i kursmålen.

Olika examinationsformer används för att säkerställa att målen i de ingående kursernas kursplaner uppnås, se *aspekt 4*. Majoriteten av kurserna i utbildningen examinerar flertalet teoretiska mål genom skriftlig salstentamen och/eller skriftliga inlämningsuppgifter. Bedömningen av tentamina görs antingen genom poängsättning som avspeglar målen eller genom att frågorna i tentamen direkt motsvarar ett kursmål och bedöms som godkänt eller ej. Teoretiska mål kan även examineras med muntlig tentamen som i kursen 'Farmaceutisk kommunikation'. Utöver de teoretiska målen finns i de ingående kurserna även mål avseende olika färdigheter. För att säkerställa att målen för färdigheterna uppfylls används exempelvis obligatoriska basgruppsmöten som del av den PBL-baserade pedagogiken i kursen 'Läkemedelsterapi i Sverige' och en mindre skriftlig uppgift (biverkningsrapport) i kursen 'Kompletterande farmaceutisk vetenskap'.

Flera av målen inom VFU examineras genom en övergripande bedömning av utbildade handledare som även är legitimerade apotekare/receptarier. Handledaren bedömer studentens praktiska färdigheter utifrån kursens mål/upsatta kriterier som examinator har som underlag för betygssättning när betyg ges. Det finns bedömningsunderlag med kriterier som är kopplade till varje kursmål. Dessa går igenom av student och handledare tillsammans vid kursstart. Examination av VFU görs av examinator på universitetet. Som underlag för examinationen på de praktiska momenten finns ett av handledaren ifyllt bedömningsunderlag där studentens prestationer är bedömda utifrån uppsatta kriterier. En kontinuerlig kontakt mellan VFU-handledare och universitetet sker under tiden VFU pågår. Författningar inom VFU-kursen examineras med en skriftlig salstentamen. Kursansvarig för VFU bedömer att studenterna får tillfredställande VFU och handledning under utbildningen.

Andra färdigheter som alumnerna lyfte i alumnenkäten var att de har stor nytta eller mycket stor nytta av i deras nuvarande yrkesutövning är att göra muntliga presentationer, kritiskt värdera information, argumentera, tillämpa vetenskaplig metod, förklara ämnesspecifika frågor för personer utan specialistkunskaper och att arbeta i grupp. Moment som behandlar och examinerar dessa färdigheter ingår framförallt i kurserna 'Farmaceutisk kommunikation', 'Läkemedelsterapi i Sverige', 'Läkemedel i det svenska samhället' samt VFU. Lärarna på dessa kurser har dock lyft att förstärkning av moment som behandlar kritisk värdering av information borde förstärkas inom utbildningen. Även moment med muntliga presentationer skulle kunna utökas och inkluderas i fler kurser inom utbildningen.

2. Att undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet

Lärarna som utvecklat utbildningen med ingående kurser och de som är verksamma idag inom utbildningen har kompetens och erfarenhet av akademisk undervisning där vikt läggs vid vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. En stor andel av lärarna på kompletteringsutbildningen (och även på fakulteten i helhet) har en farmaceutisk grundutbildning och flera lärare är disputerade, se *Appendix Bilaga 6*. Högskolepedagogisk grundkurs är ett rekryteringskrav för tillsvidareanställda lärare. I alla lärares arbete ingår moment som kräver regelbunden uppdatering om ny forskning, till exempel vid diskussionsseminarier. Många av lärarna hanterar också examensarbeten (utanför kompletteringsutbildningen) vilket bidrar till kontinuerlig uppdatering inom forskningsområdet. Kontinuerlig kompetensutveckling och kollegialt samarbete i lärarlag bidrar också till att säkerställa att personalen undervisar utifrån ett vetenskapligt förhållningssätt. Kompetensutveckling berörs mer under *aspekt 5*.

Kurslitteraturen som de ingående kurserna baseras på säkerställer att undervisningen har ett vetenskapligt fokus. Exempel på moment med vetenskapligt fokus är föreläsningen Evidensbaserad medicin som ges tidigt i kursen 'Läkemedelsterapi i Sverige'. Föreläsningen följs av diskussionsseminarier och grupparbeten där aktivt sökande av evidensbaserade rekommendationer och andra vetenskapliga källor ingår som material att referera till i redovisningarna. I kursen 'Läkemedel i det svenska samhället' utgår undervisningen från rapporter och dokument från svenska myndigheter, vilka vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. I utbildningen används kurslitteratur som är uppdaterad inom respektive ämnesområde, och olika myndighetsdokument vilka löpande uppdateras av utgivande myndighet (till exempel behandlingsrekommendationer) vilket ytterligare säkerställer att studenterna får tillgång till de senaste kunskaperna inom utbildningsområdet.

Att VFU baseras på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet säkerställs på flera olika sätt. Att rådgivning sker utifrån evidens och beprövad erfarenhet kontrolleras kontinuerligt och genom två praktiska tester. Det finns krav på att handledare inom VFU ska ha apotekar- eller receptarielegitimation och ha genomgått handledarutbildning.

Ett vetenskapligt förhållningssätt i form av kritiskt tänkande är viktigt för utövning av apotekaryrket. Enligt alumnenkäten har en majoritet (36 av 48) svarat att de har stor eller mycket stor nytta av färdigheterna att kritiskt värdera information och nästan alla (45 av 48) har svarat att de har stor eller mycket stor nytta av att läsa och förstå vetenskapliga texter i sina nuvarande arbeten. Det är alltså av stor vikt att det säkerställs att studenterna har dessa färdigheter när de genomgått utbildningen. Exempel på moment i utbildningen som tar upp vetenskapligt förhållningssätt är moment där hantering av antibiotikaanvändning utifrån ett vetenskapligt perspektiv tas upp. Vissa studenter kan ha en inställning till antibiotika som kan vara annorlunda än vad som är allmänt i Sverige vilket kan vara en utmaning för lärarna att komma åt. Utbildningen behöver dock stärka moment som behandlar kritiskt tänkande och vetenskaplig anknytning. Undervisningens koppling till aktuell forskning är inte alltid tydlig, den kommer i dagsläget inte in direkt i utbildningen utan mer sekundärt, och detta skulle kunna förstärkas. Inslag där till exempel läsning och analys av vetenskapliga artiklar ingår skulle kunna förstärka forskningskopplingen inom utbildningen ytterligare.

Etiska aspekter och forskningsetik

Etiska aspekter och yrkesetik tas upp i kursen 'Farmaceutisk kommunikation' där makt, etik och ansvar finns som område. Dessa områden behandlas framförallt teoretiskt men diskussioner sker också utifrån olika fall. Patientfallen inom kursen 'Läkemedelsterapi i Sverige' varierar med avseende på till exempel kön och ursprung vilket möjliggör diskussioner om till exempel jämlik eller ojämlik behandling på grund av olika aspekter. Under VFU ingår yrkesetik som ett kursmål samt att studenten dagligen tränar på att göra etiska bedömningar i mötet med kunder, kollegor och annan hälso-och sjukvårdspersonal. Utöver föreläsningar i yrkesetik förs också diskussioner kring jämlik och ojämlik vård under föreläsningar på VFU:ns två Uppsalaveckor.

3. Att undervisningen sätter studenters lärande i centrum

Moment som klargör studentens ansvar och befogenheter

Studentgruppen har en varierande bakgrund vad gäller ålder, ursprungsland, land i vilket de erhållit sin apotekarutbildning, tid sedan de avslutade sina apotekarstudier, erfarenhet av universitetsstudier i olika länder, etc. Med tanke på den heterogena bakgrunden behövs extra tydlighet för att klargöra studentens eget ansvar för sitt lärande och det förmedlas till studenterna redan vid utbildningsstart. Många av deltagarna har aldrig läst vid ett svenskt universitet och för flera av deltagarna innebär svenska universitetsstudier även ett nytt sätt att studera som kräver ny studieteknik. Lärarna behöver därför noggrant förmedla att tyngdpunkten i utbildningen mer läggs på förståelsen och inte enbart utantillinläring/memorering. Vid utbildningsstarten får studenterna ta del av en föreläsning angående hur man skriver en tentamen och om vad fusk och plagiat innebär. Studenterna informeras också vid utbildningsstart om sina rättigheter som till exempel möjlighet till omtentamen och olika stödfunktioner som finns vid fakulteten. Flera av kurserna har också hänvisningar till universitetets regler och riktlinjer i sitt informationsmaterial där bland annat studenternas arbetsvillkor ingår.

Under kursintroduktionerna klargör kursansvarig vad som förväntas av studenten och här är kursernas målbeskrivningar ett viktigt verktyg. Under första kursen 'Kompletterande farmaceutisk vetenskap' finns exempelvis målbeskrivning i farmakologi med sidhänvisningar till kursboken vilket gör det tydligt för studenterna vad de ska kunna. I kursen 'Läkemedelsterapi i Sverige' skriver studenterna gruppkontrakt i sina PBL-basgrupper vilket är en överenskommelse som tydligt klargör hur arbetet ska bedrivas och vad som förväntas av respektive gruppmedlem. Förväntningarna på studenterna vad gäller det aktiva deltagandet kring PBL-arbetet poängteras speciellt i kursintroduktionen och i informationsmaterialet.

Studentaktivering i undervisningen

Deltagarna i kompletteringsutbildningen är en engagerad studentgrupp med mycket motiverade studenter. Trots att utbildningen till stor del ges på distans så har studenterna nära kontakt med varandra och arbetar ofta tillsammans även utanför schemalagd tid. Något som kan bidra till detta är att hela utbildningen är tydligt relaterad till arbetslivet och deltagarna är mycket måna om att klara utbildningen för att kunna fortsätta vidare ut i yrkeslivet. Många av deltagarna har också väntat länge för att komma in på utbildningen som är eftertraktad och har ett högt söktryck. Lärarna uppmuntrar också studenterna till engagemang och samarbete

sinsemellan. Men tanke på att det är en distansutbildning behöver lärarna tänka lite extra på studentaktiverande moment vid planeringen av undervisningsmomenten. Diskussionseminarier via Zoom förekommer i flera av kurserna vilket underlättar interaktion mellan studenter och lärare men även mellan studenterna själva. Diskussionsforum via lärplattformen används också regelbundet för att kommunicera och diskutera ämnesrelaterade frågor eller allmänna frågor om kurserna. I 'Läkemedel i svenska samhället' uppmanas till exempel studenterna till aktivitet i kursens diskussionsforum där de bland annat kan hjälpa varandra att hitta lösningar till instuderingsuppgifter som används för att bearbeta innehållet i föreläsningar och kurslitteratur. Även lärare finns tillgänglig för frågor och vägledning. I kursvärderingar har just PBL-arbetet ofta lyfts av studenterna som positivt för att nå och aktivera hela studentgruppen. Under basgruppsmötena talar deltagarna dessutom mycket på svenska kring de ämnesspecifika problemen vilket har framhävts som mycket positivt för den fackmässiga språkutvecklingen. Att ha mycket yrkesanknytning i momenten, bland annat i kursen Farmaceutisk kommunikation, leder också ofta till att aktivera studenten eftersom det visar på relevans för kommande yrkesutövande.

Återkoppling

Enligt Uppsala universitets riktlinjer (Pedagogiskt program för Uppsala universitet, se *Appendix Länkar*) har studenterna rätt att få en motivering till sitt betyg. Vad detta innebär tolkas ofta lite olika och graden av återkoppling vid skriftlig salstentamen, som är den vanligaste examinationsformen under utbildningen, varierar. Flera lärare är restriktiva med att ge utförliga skriftliga kommentarer vid tentamensrättning och anger då ofta pedagogiska skäl. Risken kan finnas att kommentarer uppfattas som det korrekta svaret till en frågeställning som sedan memoreras och förståelsen går förlorad. Det är också generellt för sent att ge denna information efter tentamen, utan kommentarer bör hellre ges fortlöpande under kurserna för att påverka studenternas inläring.

I kursen 'Kompletterande farmaceutisk vetenskap' får till exempel studenterna återkoppling på en mindre skrivuppgift (biverkningsrapport) och vid två skriftliga tentamina. Under kursen 'Farmaceutisk kommunikation' ges direkt muntlig återkoppling på studenternas prestationer. Återkopplingen spelas in och studenterna reflekterar över detta. I kursen 'Läkemedelsterapi i Sverige', där PBL-baserad pedagogik används, får studenterna återkoppling under basgruppsmötena då man har en utvärdering där var och en av studenterna samt handledaren för gruppen får redogöra för hur arbetet fungerar. Återkoppling ges även löpande under kursens gång bland annat under diskussionseminarier. Under VFU får studenten kontinuerlig muntlig återkoppling från sin handledare (se nedan). Vidare tränas exempelvis studenterna i att själva ge återkoppling i kursen 'Läkemedel i det svenska samhället' där de vid obligatoriska seminarier ger återkoppling på olika lösningsförslag. Dock har de flesta kurser inom utbildningen inga inslag där studenterna tränas i att ge återkoppling till varandra och fler sådana moment skulle kunna implementeras i utbildningen.

Under VFU har studenten ett stort eget ansvar i planering och uppföljning vilket kräver aktivering och engagemang från studenternas sida. Studenterna har också ett stort ansvar att vara drivande i kursupplägg, utformning och uppföljning av perioden utifrån egna förkunskaper, behov och intressen – detta är viktigt för en givande VFU-period. Studenternas åsikter under VFU-perioden inhämtas genom formativa utvärderingar muntligt i grupp när studenterna har träffar på plats i Uppsala. Återkopplingen inhämtas genom seminarier där studenterna diskuterar olika frågeställningar och situationer kring VFU i mindre grupper.

Åsikterna samlas upp från grupperna för att sedan summeras i helgrupp. Synpunkter och frågor som är av vikt för kursen tas om hand av kursansvarig för eventuell åtgärd på institutionen och om de berör handledarna sammanställs detta i ett informationsbrev till handledarna. Studenten och handledaren ska tillsammans diskutera innehållet i informationsbrevet och de uppmanas att ta ett gemensamt ansvar för att gå igenom innehållet med varandra för att få samsyn.

4. Att målen examineras på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt och att progression säkerställs

Skriftliga tentamina genomförs i en tentamenssal i Uppsala enligt "Riktlinjer för skriftliga prov inklusive e-tentamina vid Uppsala universitet", se *Appendix Länkar*. Under vår- och höstterminen 2020 har dock flera tentamina getts som hemtentamina på grund av situationen med covid-19. Tentamina skrivs anonymt och avkodas först efter rättning när resultatet rapporterats in i Ladok. Betygsskalan på alla ingående kurser är tvågradig där betygen underkänd (U) eller godkänd (G) används.

De flesta skriftliga tentamina under utbildningen är e-tentamina. För närvarande används det digitala tentamenssystemet Inspira Assessment. Detta kan öka rättssäkerheten på så sätt att studenter inte går att identifiera genom handstil, att handstilen inte påverkar om svaren går att tolka och att frågorna kan rättas systematiskt på ett enkelt sätt, till exempel att varje fråga rättas vid samma tillfälle för alla studenter. Under den första studentkullens utbildning var det flera studenter som upplevde det negativt när de fick information om att de skulle skriva e-tentamen eftersom de tyckte att de inte var datorvana och hade svårt att skriva på ett svenskt tangentbord. Men dessa svårigheter har inte framförts av studenterna som läst utbildningen senare terminer. Detta tolkas som att tentamensformen upplevs positivt av studenterna och att oron första terminen snarare handlade om osäkerhet inför ett ovant moment. Det har även tagits fram instruktionsfilmer som visar hur en digital examination kan gå till vilket har mottagits positivt av studenterna.

Alla kurserna examinerar utifrån kursmålen och flera kurser använder sig av betygskriterier (Läkemedelsterapi i Sverige, Farmaceutisk kommunikation och VFU) eller målbeskrivningar (Kompletterande farmaceutisk vetenskap) som direkt avspeglar kursmålen. Kurserna 'Kompletterande farmaceutisk vetenskap' och 'Läkemedel i det svenska samhället' bedömer tentamen med poäng där en viss andel av poängen måste uppnås för godkänt resultat. På kursen 'Kompletterande farmaceutisk vetenskap' behöver också en viss andel av poängen på de ingående delarna (farmakologi, läkemedelskemi, galenisk farmaci, farmakokinetik) på tentamen uppnås för att säkerställa att målen uppnås i de respektive ämnena. I 'Läkemedel i det svenska samhället' kan dock godkänt resultat på tentamen uppnås utan att alla kursmål uppnåtts. Detta har uppmärksammats och arbete sker för att förbättra detta. Tentamen i 'Läkemedelsterapi i Sverige' bedöms utifrån måluppfyllelse och inte poäng. Tentamen konstrueras av flera lärare och innehållet i tentamensfrågor med tillhörande bedömningsmallar korrekturläses av involverade lärare. Vid behov görs justeringar avseende innehåll. På detta sätt passerar både frågor och bedömningsmallar genom flera par ögon innan examinationen är klar. 'Farmaceutisk kommunikation' examinerar med en muntlig tentamen som bedöms utifrån måluppfyllelse med hjälp av betygskriterier.

Praktiska färdigheter examineras inte anonymt men rättssäkerheten säkerställs genom att tydliga protokoll och kriterier för bedömning finns. Inom VFU finns tydliga bedömningskriterier både i slutbedömning och under de diagnostiska tester som genomförs praktiskt under VFU kring vad som krävs för godkänt på olika moment som stöd för handledaren.

En viktig aspekt att beakta är om examinationen håller en tillräcklig nivå, det vill säga samma nivå som på det nationella apotekarprogrammet i de fall nivån bedöms behöva vara samma, vilket i vissa fall kan diskuteras. Riskerar vi att någon student kommer igenom utan att ha de kunskaper vi förväntar oss? Om svaren på tentamensfrågorna är mer kortfattade och mindre nyanserade än vad som ses på det nationella apotekarprogrammet är det ibland svårt att avgöra om orsaken är kunskapsbrister eller endast ett resultat av ett mindre utvecklat språk. Många av lärarna upplever att studenterna på denna utbildning i större utsträckning än på våra campusutbildningar fokuserar på utantillinlärning som ofta leder till en överinlärning men ibland på bekostnad av förståelse. En anledning till detta skulle kunna vara att studenterna är vana med en annan typ av studieteknik från de länder där de läst sin apotekarutbildning. Här kanske vi i större utsträckning behöver vägleda dem vad gäller lämplig studieteknik och vad vi förväntar oss att de ska kunna i ett nationellt perspektiv.

Arbete för att motverka fusk

För att stävja fusk arbetas aktivt enligt generella rekommendationer för all utbildning inom vetenskapsområdet medicin och farmaci ("Policy för hantering av vilseledande vid examination" UFV 2014/716, rev. 2016). Under introduktionen får studenterna en föreläsning om fusk, plagiat och tentamen, som hålls av utbildningssamordnaren. Där informeras de om vilka regler som gäller runt examination och vad fusk innebär. I kursen 'Läkemedel i det svenska samhället' finns också en kortare föreläsning där ansvarig studierektor presenterar om vad som gäller kring fusk och plagiat. I kursen 'Läkemedelsterapi i Sverige' ingår en genomgång inför tentamen med studenterna där studenterna bland annat informeras om tillåtna hjälpmedel under tentamen. De flesta skriftliga inlämningsuppgifter och tentamenssvar vid examination via Inspira Assessment körs genom Urkund för att identifiera eventuella plagiat. Studenterna informeras om detta i samtliga fall.

Progression

Eftersom utbildningen syftar till att komplettera deltagarnas tidigare examina så bygger kurserna på ämnen som deltagarna läst vid sina tidigare apotekarutbildningar. Den första kursen 'Kompletterande farmaceutisk vetenskap' fokuserar på tillämpning och uppdatering av tidigare kunskaper, den andra kursen fokuserar på kommunikation och den följs sedan av två kurser vilka behandlar läkemedel och terapitraditioner i en svensk kontext. Med dessa kurser erhåller studenterna kunskaper och färdigheter som är viktiga att ha med till VFU vilken sedan avslutar utbildningen. För mer information se "*Utbildningens upplägg*" samt kursplaner, se *Appendix Länkar*. Det är viktigt att kursansvariga kontinuerligt stämmer av med varandra och oftast har det skett i kursledarmöten och lunchmöten i början respektive mitten av terminen. Denna kommunikation kan dock förbättras ytterligare för att säkerställa en god progression.

Kursmål med koppling till det svenska språket

Språket kan vara en utmaning för denna studentgrupp med tanke på att många av deltagarna har varit relativt kort tid i Sverige och lärt sig det svenska språket på kort tid. I alumnenkäten angav 47 av 50 respondenter att de instämmer i stort sett eller instämmer helt i att deras

kunskaper i svenska språket var tillräckliga för att klara kompletteringsutbildningen. Lärarna på utbildningen upplever dock att språkkunskaperna ställer till vissa problem för många av deltagarna. I nuläget ingår inte svenska i något mål i någon av kursplanerna men inom kort kommer kursen 'Läkemedel i det svenska samhället' att lägga till ett kursmål, "studenten ska kunna presentera och diskutera på god svenska", till kursplanen. Vidare planeras från och med 2022 en språktermin (akademisk svenska) som ska vara genomgången innan påbörjan av de teoretiska kurserna på kompletteringsutbildningen, se *Appendix Bilaga 7*. Framför allt kommer akademisk svenska att stå i fokus och språkkunskaperna kommer sedan utvecklas vidare i en parallell språkstrimma under resterande delen av kompletteringsutbildningen.

5. Att verksamma i utbildningen har aktuell ämnesmässig och högskolepedagogisk/ ämnesdidaktisk kompetens samt att lärarkapaciteten är tillräcklig

Varje enskild kurs ligger under en enskild institution och det är varje institutionsledning som ansvarar för att resursplanera för undervisningsuppdraget, både långsiktigt och kortsiktigt. Detta har för kompletteringsutbildningen varit utmanande, speciellt i det tidiga skedet, då det har varit svårt för institutionsledningen att ekonomiskt planera långsiktigt för utbildningens behov. Besked om fortsatt uppdrag ges årligen och längre fram än så har varit svårt att planera. Det har varit svårt för institutionerna att se vilka ekonomiska möjligheter som finns för till exempel lärarrekrytering. Nu har utbildningen getts i flera år och institutionerna har landat i frågan om ekonomi så resursplanering gällande behov av lärare och annan verksam personal i utbildningen, till exempel administratörer, kan hanteras på ett bättre sätt. Men detta är definitivt något som går att förbättra och förtydliga mer.

Arbete i samband med antagning till utbildningen är utmanande då det kräver mycket resurser, såväl kompetent och erfaren personal som tid. I dagsläget finns behov av att utöka antalet lärare med tillräcklig farmaceutisk kompetens och erfarenhet som kan delta i antagningsprocessens meritbedömning. Målet med hela antagningsprocessen är att ta fram de sökande som uppnår de krav som uppdraget innehar, samt i de fall konkurrens uppstår, ta fram de sökande med bäst förutsättningar att klara utbildningen. Antagningen till kompletteringsutbildningen kräver en manuell granskning av varje enskild sökandes dokumentation för bedömning, se *Appendix Bilaga 1*. Den manuella granskningen ska dels granska dokumentationens äkthet och riktighet, men också bedöma det ämnesmässiga innehållet i den sökandes dokumentation, vilket sammantaget kräver hög expertis och kompetens. Att ha tillgång till dessa resurser under antagningsprocessen även framöver är en utmaning

Flertalet lärare undervisar även på andra farmaceutiska program inom fakulteten och har även egen farmaceutisk grundutbildning vilket ger förståelse för ämnesområdet och deltagarnas framtida yrkesroll. Ett krav för fast anställda lärare, är som tidigare nämnts, godkänd högskolepedagogisk grundkurs och det är institutionens ansvar att främja lärarnas ämnesmässig kompetens- och karriärsutveckling. Studierektorer för respektive ämne ansvarar för pedagogiskt ledarskap samt leder och förankrar ämnesdidaktik och pedagogiska metoder. Kompetensutveckling stimuleras dels via institutionernas kursmöten och lärardagar och dels på fakultetens grundutbildningsdagar. Utöver detta så har alla lärare även möjlighet att delta vid de föreläsningar pedagogiska rådet vid vetenskapsområdet för medicin och farmaci (PRÅM)

arrangerar med inbjudna föreläsare samt i kurser och seminarier som anordnas av Enheten för universitetspedagogik vid Uppsala universitet. För att stärka lärarnas kunskap om nyanlända och närliggande ämnen såsom språkinläring, kulturmöten m.m. bjuds lärarna in till att delta vid relevanta möten som kan utöka deras perspektiv för målgruppen. Exempel på föreläsningar som erbjudits är Gillis Herlitz om bemötande och kulturmöten, se *aspekt 7*, Maria Johansson, som har mångårig erfarenhet av undervisning av svenska som andraspråk, och Christina Wikström, om tentamenskonstruktion och kvalitet i examination, vid Umeå universitet. Information om dessa tillfällen ges alltid till lärarna men då resursplaneringen på institutionen har varit en utmaning har det inte alltid funnits tidsmässigt utrymme att delta. Lärarna som undervisar på kompletteringsutbildningen är också inbjudna till kontinuerligt återkommande möten som arrangeras med lärargruppen i Göteborg som ansvarar för kompletteringsutbildningen för apotekare som ges där. Dessa möten är väldigt stärkande och en stor del av dessa möten ägnas åt att diskutera pedagogiska frågor som rör utbildningen.

När det gäller VFU:n ställs specifika krav på VFU-handledares kompetens. Handledaren ska vara legitimerad apotekare eller legitimerad receptarie och ska ha minst 1 års erfarenhet från arbete på öppenvårdsapotek. Samtliga handledare ska gå en två dagars grundutbildning innan de börjar handleda där det är fokus på handledarmetodik men också generellt kring VFU och därefter delta i en fortbildningsdag minst tre gånger på fem år. Fortbildningen har fokus på erfarenhetsutbyte samt teman som rör studenter och kursen efter önskemål från aktiva handledare. Att utbildning är genomförd dokumenteras. Kursinnehåll, kursmål och examinationskriterier förmedlas skriftligt till VFU-handledare via kurshandledning i mejlformat samt publiceras på hemsida. Utöver detta erbjuds handledarna att delta på digitala uppstartsmöten inför kursstart.

6. Att internationalisering och internationella perspektiv liksom hållbarhetsperspektiv främjas

Internationalisering och internationella perspektiv

Gällande utbildningens internationella och globala aspekter så är studentgruppen unik då alla har en universitetsexamen från land utanför EU/EES. Majoriteten har även arbetslivserfarenhet som legitimerad apotekare från land utanför EU/EES. Målgruppen är därför inte i behov av att primärt stärka sin internationella erfarenhet utan utbildningen är specifikt framtagen för att studenterna ska få ökad kunskap om Sverige och nationell erfarenhet. För att ge studenterna bättre verktyg att stärka sina kunskaper om Sverige och sin professionella roll som apotekare i Sverige görs en rad åtgärder som beskrivs under *aspekt 7* och 8. Förutom att ge studentgruppen rätt verktyg att kunna stärka sin nationella kunskap om Sverige är det även viktigt att ta tillvara den erfarenhet denna studentgrupp har internationellt. Detta skulle kunna tillvaratas mer aktivt och medvetet på kurserna.

Flera olika åtgärder har ändå vidtagits för att kunna ta del av studenternas internationella erfarenheter på olika nivåer. Nedan ges några exempel:

Medverkan i kursen Global farmaci

Kursen Global farmaci är en valbar kurs som studenter vid den ordinarie apotekarutbildningen kan välja under termin 8. Kursen går igenom olika medicinska system i andra länder. Under kursen skriver studenterna en uppsats om det medicinska systemet i ett annat land med fokus på läkemedelsanvändning, läkemedelsförsörjning, utbildning, apotek, sjukförsäkring,

läkemedelsindustri m.m. Studenterna använder olika typer av källor, ex. myndighetssidor, officiell statistik, vetenskapliga artiklar och intervjuer. Kursen innehåller vanligtvis en internationell resa där studenterna får studera det medicinska systemet i ett annat land. De studenter som av olika anledningar inte reser har inte samma möjlighet att få information om medicinska system i andra länder och här har studenterna vid kompletteringsutbildningen varit till hjälp då de har erfarenheter från andra länder som är otroligt värdefulla för studenterna på kursen Global farmaci att ta del av. Några studenter på kompletteringsutbildningen ställer upp på intervju om de delar de har erfarenhet från i det land där de har läst sin farmaceutiska utbildning och/eller arbetat som farmaceut. Diskussioner har förts med kursledaren för kursen Global Farmaci för att på olika sätt kunna utöka utbytet mellan studentgrupperna vid de olika utbildningarna på olika sätt.

Medverkan i olika forskningsprojekt vid Uppsala universitet

För att kunna ta del av studenternas olika erfarenhet har studentgruppen medverkat vid olika forskningsprojekt. Medverkan har bland annat varit genom intervjuer och enkäter.

- *"Social integration av högutbildade migranter i Sverige"*, forskningsprojekt som bedrivs av Micheline van Riemsdijk och hennes forskargrupp.
- *"Migration, integration och högkvalificerade migranternas kulturella integration i svenska globala företag"*, forskningsprojekt som bedrivs av Professor Lena Zander och hennes forskargrupp.
- *"Det upplevda lärandet i en ny yrkeskultur: En kvalitativ studie om utländskt utbildade farmaceuters upplevelser av den svenska arbetsmarknaden"*, kandidatuppsats av Jasmine Cyvin och Elin Gustavsson vid Fakulteten för utbildningsvetenskaper, Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier.

Hållbar utveckling

Hållbar utveckling inom utbildning är ett begrepp som diskuterats inom fakulteten bland annat i samband med nya lokala examensmål för apotekarprogrammet. Hållbar utveckling inom läkemedelsområdet är inte enbart miljömässiga vilket många främst tänker på, det finns även sociala och ekonomiska aspekter med tydlig koppling till läkemedel. Aspekter rörande hållbar utveckling finns med i kursen 'Läkemedelsterapi i Sverige' som tar upp ändamålsenlig läkemedelsbehandling och även har ett kursmål som berör toxicitet och miljöpåverkan av läkemedel. I 'Läkemedel i det svenska samhället' diskuteras hälsoekonomiska aspekter som kostnadseffektivitet och följsamhet vid läkemedelsbehandling. Inom VFU tas hållbarhetsperspektivet upp kontinuerligt genom till exempel expedition av rätt mängd läkemedel (både ekonomiska aspekter och miljöaspekter), kassation av läkemedel och hållbar antibiotikaanvändning.

Generellt bedrivs utbildningen med hållbarhetsperspektiv; granskning och värdering av de sökandes meriter avser att säkerställa antagning av de deltagare som har bäst förutsättningar att klara utbildningen, utbildningen ges på distans vilket möjliggör deltagande från (och senare nyrekrytering av apotekare i) hela Sverige och minimerar resor. Många småorter i Sverige har stora utmaningar med nyrekrytering och kompletteringsutbildningens studenter, som kan bo kvar och sedan rekryteras, är ett steg i en mer hållbar samhällsutveckling i glesbygd.

7. Att jämställdhetsperspektiv integreras i utbildningen

Trots att studentgruppen har liknande apotekarutbildningar från olika universitet i världen är gruppens erfarenhet och kunskap om jämställdhet mycket heterogen och tidigt betonades vikten av att ta upp frågor som rör jämställdhet under utbildningen inom ramen för utbildningens kompletteringsuppdag. För aspekter kring jämlik och ojämlik vård, se *aspekt 2 Etiska aspekter*. Det är generellt jämn könsfördelning i studentgruppen, se *Appendix Bilaga 5*, men behovet av att öka medvetenheten kring jämställdhetsfrågor sågs hos båda könen. Flera olika satsningar har gjorts under olika år, beroende på föreläsarnas tillgänglighet. Insatserna är bland annat:

- Föreläsningar med Hooshang Bazrafshan, lika villkorsspecialist vid Uppsala universitet: *"Olika sätt att se på Sverige och sig själv"*. Föreläsningen berör bland annat de skyldigheter varje samhällsmedborgare har kring jämställdhet, men också vilka rättigheter individen har mot samhället.
- Föreläsning med Gillis Herlitz, etnolog och antropolog med omfattande praktisk erfarenhet från många kulturer: *"Mellanmänniska möten med fokus på kulturmöten"* där han vrider och vänder på begreppet kultur och kulturskillnader och hur vi kan mötas i våra olikheter.
- Under utbildningens andra termin så lyfts jämställdhetsfrågor och diskriminering i en riktad föreläsning om just detta ämne: *"Diskrimineringslagen inom din professionella roll som farmaceut"*. Studenterna får efter föreläsningen övningar att ta med sig till apoteksgolvet där de reflekterar över dessa frågor och som de sedan diskuterar vidare vid nästa tillfälle de är i Uppsala.

För att säkerhetsställa att diskriminering upptäcks och redovisas så presenteras det under introduktionsdagarna länkar till universitetens olika dokument om förbud mot diskriminering. Vid fall med diskriminering eftersträvar utbildningen att följa de åtgärder som beskrivs i universitetets dokument 'Riktlinjer för hantering av trakasserierärenden enligt diskrimineringslagen', se *Appendix Länkar*. I alla kursvärderingar på utbildningen ingår en specifik fråga om studenterna har blivit åsidosatt eller dåligt bemött på grund av sitt ursprung, kön, sexuella läggning, trosuppfattning, politiska åsikter eller handikapp. Kursutvärderingarna läses av studentkårsrepresentant tillsammans med kursledaren och diskuteras på Kommittén för utbildning på grund- och avancerad nivå vid farmaceutiska fakulteten (GRUFF).

Trots den lilla lärarkåren som undervisar på denna utbildning finns det förebilder för studenterna genom lärare med annan bakgrund. Fakulteten har få lärare med utländsk bakgrund, men majoriteten av dem har visat intresse för att undervisa på kompletteringsutbildningen.

8. Att utbildningen svarar mot individers och samhällets behov av bildning och professionell kunskap och förbereder studenterna för ett framtida arbetsliv

Hela utbildningen genomsyras av individens och samhällets behov av apotekares professionella kunskap och anknytningen till kommande arbetsliv är tydlig. Flera aktiviteter präglas av "coaching" från koordinator och lärare under utbildningen, från introduktionsdagar till examensceremonier. Avnämarna har visat stort intresse för utbildningen och

branschföreträdare kontakter ofta studenterna med erbjudande om arbete redan innan examen.

Professionellt förhållningssätt

Professionellt förhållningssätt är centralt i fakultetens verksamhet inom "Professionell utveckling och färdighetsträning vid farmaceutiska fakulteten" (PUFF), se *Appendix Länkar*, som bland annat finns inom apotekarprogrammet. Lärarna är vana vid att arbeta enligt PUFF:s riktlinjer och det genomsyrar även arbetssättet inom kompletteringsutbildningen. I 'Farmaceutisk kommunikation' ingår moment som fokuserar på studentens egna professionella kommunikation och påverkan på densamma och detta ingår också som kriterium på den muntliga tentan. I 'Läkemedel i det svenska samhället' berör de flesta undervisningsmomenten arbetslivssituationer och diskussioner runt detta sker mycket under seminarierna. Diskussionerna rör orsaker till att det professionella förhållningssättet är viktigt samt hur teorin möter praktiken i en arbetslivssituation. I 'Läkemedelsterapi i Sverige' tas det professionella förhållningssättet framför allt upp genom att i patientfall belysa vikten av att till exempel inte skrämman patienterna med osäker information och risker med att använda många fackuttryck i samtal med patienter.

I VFU ingår olika reflektiva skrivuppgifter och diskussionsseminarier där studenterna får reflektera över sitt professionella förhållningssätt. Både i kursen Farmaceutisk kommunikation och inom VFU tränar studenterna mycket kommunikation med kunder och att ha kundfokus vilket ger träning i att enkelt kunna beskriva komplexa fenomen. Inom VFU ingår också professionellt förhållningssätt till kollegor och övrig personal inom hälso- och sjukvårdsområdet.

Studentgruppen på kompletteringsutbildningen utgörs av personer med olika ursprung. Så genom detta startar en träning i att bemöta personer med olika etniska bakgrunder genom arbete i grupper under ett par av kurserna inom utbildningen. I kursen 'Farmaceutisk kommunikation' diskuteras kulturell skillnad i kommunikation och hur det kan tolkas ur ett individperspektiv. I 'Läkemedelsterapi i Sverige' ingår övningar där reflektion kring kundkommunikation på apotek samt kommunikation med övriga professioner inom hälso- och sjukvården ingår och tas upp som exempel på seminarier. Under VFU ges en föreläsning om diskrimineringslagen och mänskliga rättigheter. Det ingår även att kunna bemöta olika kundtyper och det är något som studenten arbetar med under hela kursen.

Ny teknik och ny arbetsmetodik

Teknik och arbetsmetodik utvecklas löpande i kurserna där det är tillämpligt. Från och med höstterminen 2020 har en föreläsning om studieteknik introducerats i kursen 'Läkemedel i det svenska samhället' där även samarbete i grupp och olika inlärningsverktyg tas upp. 'Läkemedelsterapi i Sverige' använder sig av PBL-baserat lärande vilket är en ny metod för de flesta studenter inom utbildningen och de får också skapa powerpointpresentationer inom båda dessa kurser.

Generiska färdigheter

Utveckling av olika färdigheter sker på flera kurser. Förmåga till lagarbete övas i kursen 'Läkemedelsterapi i Sverige' som använder en PBL-baserad undervisningsmetod där fiktiva patientfall diskuteras under basgruppsmöten. Analysförmåga tränas i seminarieuppgifter som

redovisas under diskussionsseminarier där även kommunikationsförmåga och professionsrollen tas upp. I 'Läkemedel i det svenska samhället' arbetar studenterna i grupp och läser de senast uppdaterade rapporterna från olika myndigheter under Socialdepartementet och resonerar kring dessa. Under VFU har studenterna i uppgift att identifiera ett ämne och förbereda en presentation (5-15 minuter) om detta som kompetensutveckling för kollegor på apoteket. Samarbete och ledarskap/medarbetarskap ingår i VFU och tas upp kontinuerligt under kursen. Studenten introduceras i vad som är viktigt för att hitta bra samarbetsformer under VFUn och om motsättningar uppstår ska studenten själv ta fram en plan för att hitta en lösning och ta tag i problemet med endast stöttning från kursansvarig innan densamme i svårare fall går in och medlar. Samverkan med andra yrkesgrupper ingår i VFU. Något som inte ingår i någon större omfattning i utbildningen är akademiskt skrivande och detta skulle därför kunna utökas och förstärkas.

Interprofessionellt lärande

Interprofessionellt lärande (IPL) ingår inte direkt i någon av kurserna i utbildningen. Vid en av träffarna på campus i Uppsala under VFU ingår dock ett moment där gruppdiskussioner sker med studenter från apotekarprogrammet respektive kompletteringsutbildningen i varje grupp. Med tanke på att utbildningen ges på distans finns vissa svårigheter att samordna IPL med studentgrupper från andra professionsutbildningar. En annan utmaning är att eftersom många av deltagarna på utbildningen är relativt nyanlända saknas ofta nationella kunskaper om de olika yrkeskategorierna. En möjlighet är att bättre utnyttja digital teknik för korta informationsfilmer från yrkesverksamma apotekare, något som farmaceutiska fakultetens alumnförening visat intresse av att delta i.

Samverkan med aktörer inom läkemedelsområdet

Alltsedan starten av kompletteringsutbildningen förs en kontinuerlig dialog med referenspersoner inom branschen. Utbildningssamordnaren bjuder in verksamma inom utbildningen och olika aktörer till årliga möten, "Farmaceutkompetens". Detta ger utmärkta tillfällen för information, för inhämtande av synpunkter på utbildningen samt uppdatering av samhällsbehov, mm. I referensgruppen ingår bland annat representanter från Sveriges Apoteksförening, Sveriges Farmaceuter, Apotekarsocieteten, Läkemedelsakademien, Apotekspraktiksamordnare, Socialstyrelsen, Arbetsförmedlingen och Utbildningsdepartementet. Kompletteringsutbildningen har mottagits positivt i branschen och ofta uttrycks önskemål att utöka utbildningen. Vidare deltar såväl samordnare som lärare i relevanta konferenser och möten som rör målgruppen och kompletteringsutbildningar för personer med utländsk yrkesexamen.

9. Att studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen

Kurser vid farmaceutiska fakulteten utvärderas genom en gemensam rutin som sker i nära samverkan med Farmaceutiska studentkåren. Kursvärderingarna baseras på fakultetsgemensamma frågor med möjlighet för varje kursansvarig att lägga till egna frågor. Handläggare på kåren granskar svaren och avpersonifierar fritextsvaren. Ett möte mellan kursansvarig och kursrepresentanter sker och en kursrapport skrivs utifrån de inkomna svaren. Kursrapporten tas sedan upp i institutionsstyrelse och GRUFF.

De första terminerna skedde utvärderingen delvis via egna enkäter som inte gick igenom det gängse utvärderingssystemet men numera utvärderas alla kurser inom kompletteringsutbildningen enligt denna rutin. Studenterna uppmuntras att fylla i kursvärderingen vid kursernas slut och detta betonas extra om det kommer upp något särskilt under kursens gång. Det sker också en löpande kommunikation med studenterna under tiden kursen pågår. De flesta kurser använder sig av diskussionsforum i lärplattformen där studenter kan uttrycka sina åsikter och ha en kontinuerlig kommunikation med lärarna och ta del av varandras synpunkter. Inom VFU inhämtas, förutom den vanliga kursvärderingen, även studenternas åsikter om VFU-perioden genom formativa utvärderingar muntligt i grupp vid de gemensamma träffarna i Uppsala. Detta har beskrivits mer ingående under *aspekt 3*.

Studenter får ta del av tidigare students synpunkter och kursförändringar sen tidigare kurstillfällen på kursintroduktionen på de flesta kurser. Detta kan dock förbättras då det inte görs regelbundet på alla kurser. Återkoppling ges även i andra sammanhang under kursernas gång när diskussioner om kursupplägget uppstår men detta kan förbättras med en rutin som för närvarande implementeras där kursrapporter görs mer lättillgängliga i lärplattformen.

En utmaning i kursvärderingsarbetet är att hitta kursrepresentanter som vill delta i arbetet med kursrapporten och detta är speciellt svårt vad gäller just denna utbildning och studentgrupp. Eftersom utbildningen ges på distans är deltagarna utspridda över landet vad gäller bostadsort, se *Appendix Bilaga 5*, och deras kunskap och engagemang i studentkåren har varit lågt eller närapå obefintligt. En ny process för hantering av kursvärderingar diskuteras inom fakulteten eftersom nuvarande system inte fungerar optimalt. I det arbetet är det viktigt att se till att det nya systemet har potential att fungera även för denna kompletteringsutbildning.

Bland lärarna inom utbildningen värderas studenternas åsikter generellt högt. Studenternas återkoppling emottages tacksamt av lärarna och hjälper till att förbättra utbildningen. Svarsfrekvensen på kursutvärderingarna på denna utbildning är relativt hög, i vissa fall upp till 75%, vilket gör att studenternas synpunkter i de flesta fall kan ses som representativa. Flera ändringar har genomförts efter synpunkter från studenter, bland annat gjordes en del förändringar i 'Kompletterande farmaceutisk vetenskap' efter vad gäller upplägg av examinationen (skriftlig salstentamen delades upp i två delar) efter återkoppling från studenter. Eftersom deltagarna i utbildningen har varierande förkunskaper från sina tidigare utbildningar kan synpunkter i kursutvärderingarna variera till exempel vad gäller hur krävande kurserna upplevs vara. Flera studenter har exempelvis lyft att de tycker att första kursen på utbildningen, där de grundläggande ämnen farmakologi, läkemedelskemi, galenisk farmaci, farmakokinetik och toxikologi behandlas, är intensiv och innehåller en stor mängd kunskap som ska inhämtas medan andra inte upplever det alls på samma sätt. Därför är det viktigt att noga väga samman de synpunkter som förmedlas innan eventuella förändringar i kurserna sker.

10. Att en för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studiemiljö föreligger

Kompletteringsutbildningen ges på distans, med endast 10 fysiska möten i Uppsala per termin. Detta gör det extra viktigt att ha en god introduktion där studenternas möjligheter och skyldigheter tydliggörs, se även *aspekt 3*. För att underlätta studenternas studieplanering är

den egna inläsningen schemalagd, till exempel i kurserna 'Farmaceutisk kommunikation' och 'Läkemedel i svenska samhället', och råd och tips ges om innehåll och områden som är viktiga att fokusera på. Under utbildningens introduktionsdagar läggs stor vikt på att sprida god stämning bland studenterna och studentgruppen uppmanas att trots geografisk distans, hålla god kontakt med varandra under utbildningens gång för att stötta och stärka varandra. Institutionerna ansvarar för studie- och arbetsmiljön och kursledarna vid varje kurs har ett stort ansvar för den psykosociala arbetsmiljön, men då utbildningen ges på distans är det svårt för enskilda lärare att fånga upp hur studenterna mår. Därför är det extra viktigt att vara tydlig med informationen kring vilket stöd som tillhandahålls om behov finns. I allmänhet har studenterna i denna grupp mycket god gemenskap, de tar väl hand om varandra, stöttar och motiverar gruppen tillsammans. Många uttrycker att stödet de har fått från sina kurskamrater under utbildningen är det som har stärkt dem mest. Under VFU:n hålls kontinuerliga avstämningsar med handledarna och handledare har halvtids- och slutbedömning med studenterna där frågor om fysisk och psykosocial miljö tas upp.

Personal på fakultetens studentservice, med bland annat studievägledare, är viktiga för att hjälpa studenter med extra behov samt för att informera berörda kursledare angående vilka studenter som är i behov av extra stöd. Information om vilket stöd som finns vid Uppsala universitet, såsom Studenthälsan, publiceras på lärplattformen och finns tillgänglig under hela utbildningen. Det är också kort kontaktväg till kursledare och samordnare via lärplattformen och mail, vilket möjliggör för studenterna att vid olika behov höra av sig. Generellt har vi hittills lyckats lösa studenternas behov väldigt snabbt.

Inför varje utbildningsstart bjuds även tidigare studenter in för att dela med sig av sin erfarenhet och för att ge sina bästa råd och tips till de nya studenterna. Detta är ett mycket uppskattat inslag i utbildningen och de tidigare studenterna erbjuder oftast själva sitt mentorskap och vidare kontaktuppgifter om nya studenter har frågor. När kompletteringsutbildningen var i sin startfas så fanns intentionen att starta ett slags mentorskapssystem, men det visade sig snabbt att organiseringen av detta inte behövdes då de tidigare studenterna generöst ställde upp och gör än idag, åtta kullar senare. I slutet av VFU-terminen anordnas även en festlig avslutningsceremoni. Under denna ceremoni så bjuds tidigare studenter vid utbildningen, som nu är ute i arbetslivet in för att dela med sig av sin arbetslivserfarenhet och vad studenterna ska tänka på vid sin första anställning. Även vid detta moment ställer tidigare studenter mycket generöst upp.

11. Att kontinuerlig uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs

Kansliet för medicin och farmaci arbetar med insamling av nyckeltal för genomströmning, könsfördelning, söktryck, mm. Nyckeltal följs upp terminsvis, se *Appendix Bilaga 5*. Söktrycket är mycket högt, genomströmningen är god och avhopp är få så hitintills har det inte funnits behov av åtgärder. Önskemål från branschen om att utöka utbildningsplatserna har funnits länge, vilket har diskuterats internt men i dagsläget har ingen förändring gjorts. Utöver de nyckeltal som universitetet insamlar för eget utvecklingsarbete så rapporteras även nyckeltal terminsvis till Utbildningsdepartementet.

I "Riktlinjer för Uppsala universitets modell för utbildningsutvärderingar" (UFV 2015/475), se *Appendix Länkar*, fastställs att alla utbildningar ska kvalitetsgranskas genom en utbildningsutvärdering som genomförs var sjätte år och en åtgärdsplan ska fastställas för de kommande sex åren som resultat av utvärderingen. Utvärderingsrapporter granskas av områdesnämnden vid Medicin och Farmaci och rapporteras vidare till rektor vid Uppsala universitet för att kunna vidta nödvändiga åtgärder om brister identifieras. Då kompletteringsutbildningen startade 2017 är detta den första utbildningsutvärdering som görs och det har inte funnits en tidigare åtgärdsplan att arbeta efter. Däremot så har årligen en handlingsplan tagits fram enligt "Utvecklad beskrivning av kvalitetsarbete vid vetenskapsområdet för Medicin och Farmaci", se *Appendix Länkar*. Handlingsplanen belyser olika delar av utbildningen som är i behov av förstärkning och förbättring och prioriterar kommande åtgärder på kort och lång sikt. Handlingsplanen har årligen presenterats i GRUFF och områdesnämnd, se *Appendix Bilaga 8* för senaste handlingsplan. En del i handlingsplanen har handlat om att så tidigt som möjligt kvalitetsutvärdera utbildningen, vilket har möjliggjort planeringen av denna pågående utvärdering.

Kursvärderingar genomförs efter varje avslutad kurs för att få underlag för kursutveckling, se mer beskrivet under *aspekt 9*. För att på ett bättre sätt få en förståelse för kursernas olika förbättringsmöjligheter och utvecklingsbehov kan uppföljning av kursutvärderingarna förbättras genom terminsvisa möten inom utbildningens lärargrupp.

Kompletteringsutbildningen är en unik verksamhet med få andra kompletteringsutbildningar inom Uppsala universitet. Då det har funnits ett behov av kommunikation med liknande utbildningar har utbildningssamordnaren skapat kontakter med andra lärosäten som bedriver likartade kompletteringsutbildningar och idag finns ett bra nätverk inom Sverige där en regelbunden dialog förs. Detta underlättar utveckling och kvalitetssäkring av utbildningen. Nätverket omfattar främst Göteborgs universitet som har samma utbildning, men även andra lärosäten som har kompletteringsutbildningar för akademiker med utländsk yrkesexamen.

Appendix

För kort presentation av organisation gällande Uppsala universitet, vetenskapsområdet medicin och farmaci samt kompletteringsutbildning vid Farmaceutiska fakulteten, se *Appendix Bilaga 9*.

Bilagor

- Bilaga 1. Behörighet, meritgranskning och -bedömning.
- Bilaga 2. Alumnenkät.
- Bilaga 3. Arbetsgivarenkät.
- Bilaga 4. Självvärdering av obligatoriska kurser från respektive kursledare.
- Bilaga 5. Nyckeltal: Grafer med söktryck, genomströmning, könsfördelning, m.m.
- Bilaga 6. Personalbeskrivning: Samordnare, lärare, stöd, m.fl.
- Bilaga 7. Språktermin: Pågående utvecklingsarbete
- Bilaga 8. Årlig handlingsplan 2020 för kompletteringsutbildning för apotekare med utländsk examen
- Bilaga 9. Organisation.

Länkar

- Kursplan: Kurs 1 Kompletterande farmaceutisk vetenskap, 3FB024
<https://www.uu.se/utbildning/utbildningar/selma/kursplan/?kpid=34330&lasar=&typ=2>
- Kursplan: Kurs 2 Farmaceutisk kommunikation, 3FS003
<https://www.uu.se/utbildning/utbildningar/selma/kursplan/?kpid=41213&lasar=19%2F20&typ=2>
- Kursplan: Kurs 3 Läkemedelsterapi i Sverige, 3FB026
<https://www.uu.se/utbildning/utbildningar/selma/kursplan/?kpid=34331&lasar=17%2F18&typ=2>
- Kursplan: Kurs 4 Läkemedel i det svenska samhället, 3FS004
<https://www.uu.se/utbildning/utbildningar/selma/kursplan/?kpid=34430&lasar=&typ=2>
- Kursplan: Kurs 5 Verksamhetsförlagd utbildning inklusive farmaceutiska författningar, 3FS005
<https://www.uu.se/utbildning/utbildningar/selma/kursplan/?kpid=34432&lasar=17%2F18&typ=2>
- Utbildningsutvärdering vid Uppsala universitet
<https://mp.uu.se/sv/web/info/undervisa/kvalitet-och-utvardering/utbildningsutv>
- Utbildningsutvärdering vid vetenskapsområdet för Medicin och Farmaci
<https://medfarm.uu.se/utbildning/kvalitetssakring-av-utbildning/utbildningsutvardering/>
- Pedagogiskt program för Uppsala universitet
<https://regler.uu.se/dokument/?contentId=14251>
- Riktlinjer för genomförande av skriftliga prov inklusive e-tentamina vid Uppsala universitet UFV 2018/2093 https://regler.uu.se/digitalAssets/765/c_765880-l_3-k_riktlinjer-skriftliga-prov-inkl-e-tentamina-181205.pdf
- 'Riktlinjer för hantering av trakasserier enligt diskrimineringslagen' UFV-PA 2020/2325 <https://regler.uu.se/dokument/?contentId=131823>
- Professionell utveckling och färdighetsträning vid farmaceutiska fakulteten (PUFF)
<https://medfarm.uu.se/utbildning/puff/>